

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Slovenske srednje šole in učiteljišča.

(Boreški).

II. Pri učiteljiščih je g. dr. Vošnjak vprašal vladnega zastopnika, kaj je vlada storila vsled lauske resolucije, katera je zahtevala slovenski učni jezik na učiteljiščih v Mariboru in v Ljubljani. Ministerjalni svetovalec Herman odgovarja, da se dozdaj še nobene posebne spremembe niso zgodile, ker sta se deželna šolska sveta v Gradcu in v Ljubljani proti spremembam izrekla. Učitelji se dobro slovenski naučijo, ker se vadijo v vseh predmetih v obeh jezikih. Izmed učiteljev so v Ljubljani razen 3 in v Mariboru razen 2 vsi slovenskega ali saj drugega slovanskega jezika zmožni. V Mariboru je skoro toliko nemških, ko slovenskih pripravnikov. Potem svetovalec spet stari ugovor ponavlja, da ni dovolj učnih knjig, še celo za ljudske šole da manjka knjig in da se je le c. kr. zalogi učnih knjig zahvaliti, da niso ljudske šole brez knjig. G. dr. Vošnjak odvrne vladne ugovore. Ker se v Kopru in Gorici slovenski podučuje, je uže to dokaz, da za glavne predmete učnih knjig ne manjka. Sicer pa je to tisti stari kolobar, v katerem se vlada vedno suče. Ako se slovenska učna knjiga spiše, je vlada ne potrdi, in kdo če spisati učne knjige ter jih zalagati, ako ve, da jih nihče ne bode kupoval, ker je učni jezik nemški? Na Kranjskem so skoraj same slovenske ljudske šole, učiteljišče pa je nemško. Tudi mariborsko učiteljišče je namenjeno izgojevati učitelje za slovenski Štajer, kjer je kakih 300 slovenskih in slovensko-nemških šol; za nemški Štajer in sploh za nemške šole je dovolj učiteljišč, da ni treba še v Mariboru nemškega. Predpravica, katero si prisvaja c. kr. zaloga šolskih knjig, je na kvar in ne na korist slovenskemu šolstvu. Naj se dovoli zaloga šolskih knjig v Ljubljani, kakor jo imajo Čebiči v Pragi in Poljaci v Lvovu, pa bodo slovenske knjige bolj bodemo imeli in sicer izvrstnih za vse razrede. Vlada ne ravna niti v smislu državnih osnovnih postav niti po namerah

sedaj proglašene vladne sisteme, ako še dalje odlaga, kar bode enkrat morala storiti.

III. Da Slovenci z odgovarjanjem vladnim nismo zadovoljni, tega nam ne more nihče zameriti; tudi tega ne, ako željo izrečemo, naj se g. naučni minister baron Conrad kmalu poboljša ali pa gre za g. Stremajerjem. Kajti blizu jednako je tudi g. Stremajer narodne tirjatve naših poslancev odbijal.

Reklo se je: Slovenci nimate knjig za gimnazije, realke, učiteljišča. Kdo pa je temu kriv? Mi ne! Zveličar je hlapcu, katerega je grajal pri računu, zakaj je svoj talent zakopal bil, dal vsaj jeden talent. Toda nam Slovencem niso dali čisto nič. Zato pa je neopravičeno grajati nas, zakaj nimamo knjig za srednje šole. Kako pa Nemci prihajajo do takšnih knjig? No, odličnim profesorjem naroči vlada lotiti se spisovanja; spisane knjige tiska potem na svoje stroške, a pisateljem daje odpusta in dobrih nagrad. Zakaj pa pri nas Slovencih tako ne dela? Morebiti nimamo zmožnih profesorjev? Ko bi jih vlada resnično bila iskala pa nobenega ne našla, bi nam mogla očitati, ka nič nimamo, drugače pa ne. Ali bi naj slovenski profesorji na lastne troške knjige izdajali? Tega ne morejo storiti. So večjidel ubogih staršev sinovi. Nekateri so poskusili pa na lastno škodo, ker vlada ni odobrila njihovih knjig. Sploh pa, čemu neki slovenskih knjig tirjati, če v šolah vedno ostane, kakor je bilo, vse nemški? Kdo bo šel pluga kupovat, če pa še niti pednja zemlje nima, da bi jo oral?

Dalje se ugovarja: slovenskih profesorjev ni? Ne moremo verovati. V Mariboru so imeli vsaj 2 Slovence, kakor celo „Tagespošta“ obstaja, na razpolago pa so suplenturo vendar izročili judu Hirschlerju in v Trstu je 7 slovenske zmožnih in starejših in zaslužnih slovenskih suplentov spodrinol baron Depretisov mladi domači učitelj in Nemec. Profesorjev imamo dosta in jako spretnih, ali domov jih ne pustijo. Domovine sinovi morajo si na tujem kruha služiti.

Končno se nam še očita: ka sploh Slovencec ni treba slovenskih srednjih šol! G. minister se sklicava na deželni šolski svet štajerski in kranjski. To se nam ne zdi prav. V teh šolskih svetih sedijo in odločujejo Nemci. Ali Nemec sedi zastran srednjih šol uže dolgo za bogato obloženo mizo in vedno sit človek ne ve, kaj je stradanje. Vprašati je treba lačnega človeka. Ali brez podobe: zastran potrebe slovenskih srednjih šol je treba vprašati Slovence. No, in ti govorijo in tirjajo uže dolgo let po svojih poslancih: dajte slovenskemu narodu slovenskih šol! Poslanec je toraj treba pred vsem poslušati, ako se bočejo želje in potrebe našega naroda izvedeti in jim ustrezati! Zato volimo poslance!

Nemški učenec sedaj lahko prestopi v gimnazijo, če je ljudske šole pošteno završil, slovenski pa ne tako, ker še ne zna nemški. Zato morajo slovenski starši otroka vsaj eno, navadno dve leti poprej v mesto poslati, da se nekaj nemški nauči. To pa stane denarjev. Vsako leto je treba za dijačeka, recimo: 100 fl. Slovenskih dijakov v Mariboru je v I. razredu 37, v II. 32, vkup 69. Tedaj so slovenski starši tukaj imeli uže 6900 fl. oziroma 13.800 fl. davka, kateri bi odpal, ako bi se na gimnaziji napravili poleg nemških še slovenski zravenrazredi ali paralelke. V par letih se pa slovenski dijak uže dosta in pojdočki nauči nemški. Po statističnem razkazu g. dr. Šketa v štev. 1. Kresa štejemo v šolskem letu 1869/80. na vseh gimnazijah 1450 slovenskih dijakov. Njihovi starši žrtvovali so toraj samo zato, da so se jim dečki naučili nemški, preden so v gimnazijo stopili, celih 145.000 fl. oziroma 290.000 fl. Sedaj pa naj reče kdo, če se upa, — slovenskih srednjih šol Slovencec ni potreba?!

Gospodarske stvari.

Kako zlahtne cepiče hranjevati.

M. Zopet je prišel čas, da si sadjerejec zlahtnih cepičev narezuje ali po navadnem načinu nalomlja, kar pa ni priporočanja vredno, ker se z lomljenjem drevo, s katerega se cepiči lomijo, preveč poškoduje. Narezane cepiče je pa tudi potrebno do porabe dobro hranjevati, da se ne spridijo in ves trud sadjerejca brezuspešen ne storijo. Zato naj se tukaj na kratko pové, kako izreden vrtnar cepiče hranjuje.

Pred zimo, predno začne zmrzovati, si poišče dobre, mastne ilovice, od ktere se v zadostivni meri v dobri kleti na primernem kraju toliko nasuje, kolikor misli, da mu je bode zadosti. Ilovica mora biti nekoliko vlažna.

Meseca januarja ali februarja se cepiči režejo in v klet spravljajo, kjer se je ilovica 15—20 centimetrov na debelo razdjala. Na to ilovično plast se potem cepiči v plasteh 8—10 centm. debelo razložijo in sicer vsaka sorta posebej. Ta plast

cepičev se posuje zopet s plastjo omenjene ilovice, ki se mora pa na cepiče pritisniti, tako, da zrak ne more do spodaj ležečih cepičev. Tlak v kleti ne sme biti iz opek napravljen, ker opeka vlago iz ilovice na se vleče in jo tako posuši. Tudi ni dobro cepičev ob zidu hranjevati, ki je iz opeke. Na tak način se cepiči ohranijo v primerni vlažnosti in pa tudi ne začno pred porabo gnati. Popki ostanejo trdno zaklenjeni, in ko se v maji ali juniji narežejo, so tako čvrsti in zdravi, kakor bi bili zdaj s drevesa vzeti. Po tem potu tedaj, da se cepiči prav dolgo časa čvrsti obdržijo, je mogoče še prav pozno v spomladi požlahtnovati, kar je toliko bolj dobro in prijetno, ker čas ugodni za požlahtnovanje vsakokrat prekratek prihaja. S takimi cepiči, pravi omenjeni vrtnar, sem drevesa, ki so že listje in cvetje pognala bila, zlasti črešnje, katerih sad je bil že za grah debel, požlahtnil in lepo se je prišlo in rastlo. Tako hranjevani cepiči navadno že v teden dneh poženejo.

Konečno naj bo še to omenjeno, da mora klet, v kateri se cepiči hranjujejo, biti temna in se ne sme veliko odpirati, da nje zrak ne preprihava in se toplota v nji preveč ne spreminjava. Nasvet je poskušnje vreden in sadjerejeci naj ga poskusijo.

M. Rezanje ali žaganje je ribam škodljivo. Prašali so imenitnega riborejca prof. Bairda, ki v severni Ameriki riborejo in ribstvo nadzoruje in vodi, ali se sme rezanje ali žaganje v vodo metati, v kateri so ribe, in on je odgovoril, da ga skušnje uče, da žaganje ribam škoduje. Žaganje se namreč ribam v škрге nabira in delovanje tega neobhodno potrebnega telesnega uda hudo zavira. Znano je namreč, da so škрге ribam to, kar drugim živalim s toplo krvjo pluća. Z žaganjem onesnažene škрге delajo mnogo pokončljivih bolezni. Vrh tega žaganje, ko se zadosti vode napije, na dno struge pade in pesek in čisto kamenje, ktero je ribam potrebno, ker tam najrajši ikre ležejo, pokrije in tako razvitek ribje zalege, posebno postrvje in lososove, hudo ovira.

M. Kolikor več soli živina povzije, toliko bolj žejna postane in toliko več vode mora tudi popiti. Vsled tega se v živalskem telesu več jajčnega beljaka napravlja in po telesu sem ter tje razširja. Kjer gre toraj za to, da živalsko telo gibčno in prožljivo postane, tam je treba živini toliko soli dati, kolikor se ji lizati poljubi, vendar ne več ko 100 gramov na 1000 žive vage. Kjer gre pa le za to, da živina mlečna in debela postane, tam tudi manj, morda 20 gramov na dan za jedno živinče zadostuje.

Živinske bolezni na Štajerskem, ki sedaj razsajajo, so sledeče: pereči ogenj pri svinjah v Stari vasi klizu Brežic, dalje pri št. Florijanu, v Topolšicah, sv. Primonu, sv. Jerneji v slov. graškem glavarstvu, konjski smrkelj v Radgoni, ovčje garje v Soboti v mahrenberškem okraji in v Lukavcah.